

چهره‌های ماندگار شورای عالی آموزش و پرورش

ایران در دوره قاجاریه و به‌خصوص در عصر ناصری دچار تحولات جدیدی در عرصه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شد. از آنجا که به تدریج ناکارآمدی نظام آموزش سنتی آشکار و ناتوانی آن در پاسخ‌گویی به نیازهای جدید بیش از گذشته احساس شد، تاسیس مدارس به سبک جدید در دستور کار نخبگان فرهنگی سیاسی وقت قرار گرفت.

برخی از چهره‌های قدیمی شورای عالی آموزش و پرورش

این امر مستلزم طراحی و اجرای نظام نوین آموزشی اعم از ساخت و تاسیس مدارس ایجاد ساختار جدید، استفاده از تکنولوژی‌های آموزشی، تولید محتوا، آموزش معلمان و... بود. برای این منظور انجمنی متشکل از موسسان و حامیان مدارس نوین تحت عنوان «انجمن معارف» در سال ۱۲۷۵ هـ ش تشکیل شد که بعد از تغییرات و تحولات گوناگون، اکنون ما آن را با عنوان «شورای عالی آموزش و پرورش» می‌شناسیم. در واقع شورای عالی آموزش و پرورش را می‌توان پایه‌گذار اساس و ساختار بنیاد فرهنگ جدید معاصر ایران به طور اعم و نظام آموزش نوین به طور خاص تلقی کرد؛ به طوری که حوزه ماموریت شورا تا اواسط دهه چهل عرصه گسترده‌ای

از امور فرهنگی، آموزشی، علمی کشور را در برمی‌گرفت که امروزه به چندین وزارت‌خانه و سازمان واگذار شده است.

تاسیس انجمن معارف در سال ۱۲۷۵ ه.ش نقطه عطفی در تاریخ علمی و فرهنگی کشورمان بود. در این انجمن که وزیر علوم و تنی چند از فضلا و دانشمندان عضویت داشتند، علاوه بر تأسیس مدارس و تالیف و تدوین چند کتاب درسی و انتشار روزنامه معارف، کتابخانه ملی نیز بنیان نهاده شد. در اسفند ۱۳۰۰ ه.ش قانون تأسیس شورای عالی معارف مشتمل بر ۱۵ ماده به تصویب مجلس شورای ملی رسید و در سال ۱۳۱۶ با تصویب فرهنگستان ایران، وزارت معارف به «وزارت فرهنگ» و به تبع آن شورای عالی معارف هم به «شورای عالی فرهنگ» تغییر نام پیدا کرد. در دی ۱۳۳۱ قانون تشکیل شورای عالی فرهنگ مشتمل بر ۱۲ ماده و ۱۰ تبصره به تصویب مجلسین سنا و شورای ملی رسید. در سال ۱۳۴۳ وزارت فرهنگ به سه وزارتخانه آموزش و پرورش، آموزش عالی، و فرهنگ و هنر تفکیک شد و شورای عالی فرهنگ نیز به «شورای عالی آموزش و پرورش» تغییر نام داد و در شهریور ۱۳۴۵ قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مشتمل بر ۹ ماده و ۵ تبصره از تصویب کمیسیون مجلسین وقت گذشت.

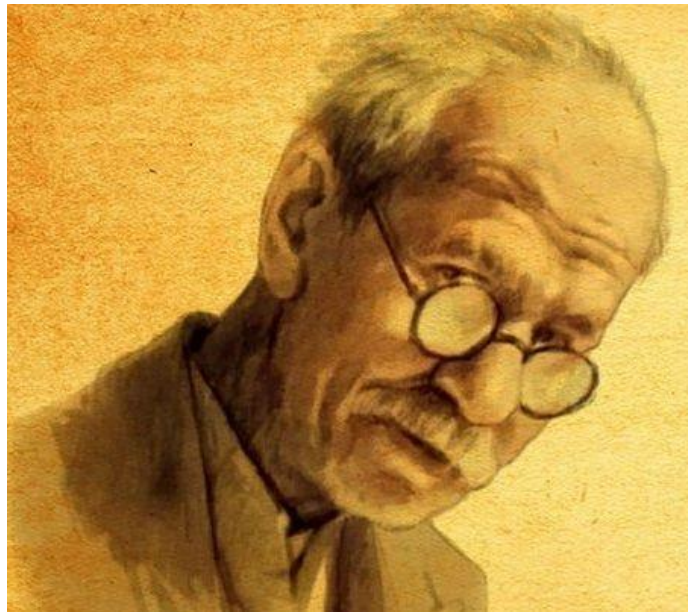
پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و براساس مطالعات و بررسی‌های مقدماتی لزوم استمرار فعالیت این شورا احساس شد و به همین منظور لایحه قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش از طرف وزارت آموزش و پرورش تهیه و برای تصویب به «شورای انقلاب اسلامی ایران» تقدیم شد. این لایحه در ۱۵ ماده و ۴ تبصره در بهمن‌ماه سال ۱۳۵۸ به تصویب شورای مذکور رسید و برای اجرا به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ شد. در سال ۱۳۸۱ برای ارتقای جایگاه و نقش شورای عالی در فرایند تعلیم و تربیت، اصلاحاتی در قانون شورا به عمل آمد و قانون اصلاح لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مشتمل بر ۵ ماده به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. براساس این اصلاحیه، تغییراتی در لایحه قانونی راجع به تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مصوب جلسات مورخ ۵۸/۱۱/۲۷ و ۵۹/۱/۱۶ شورای انقلاب جمهوری اسلامی و قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مصوب ۶۵/۹/۲۵ مجلس شورای اسلامی به وجود آمد. براساس این تغییرات، شورای عالی آموزش و پرورش به عنوان مرجع سیاست‌گذاری در حوزه آموزش عمومی و متوسطه در چارچوب سیاست‌های کلی نظام و قوانین و مقررات موضوعه شناخته شد که سازمان اداری آن با بودجه و تشکیلات مستقل زیر نظر شورای عالی آموزش و پرورش فعالیت می‌کند و وظیفه پشتیبانی علمی، پژوهشی و خدماتی متناسب با وظایف و مسئولیت شورا، نظارت بر حسن اجرای مصوبات و توسعه ارتباطات با مجریان و مردم را به عهده دارد.

عضویت مفاخر علمی و فرهنگی کشور نظیر: علی‌اکبر دهخدا، ملک‌الشعرا بهار، عیسی صدیق، اسماعیل مرآت، علی‌اصغر حکمت، یحیی قراگوزلو، سیدمحمد تدین، دکتر محمود حسابی، پرویز ناتل خانلری، دکتر یدالله سحابی،

دکتر علی شریعتمداری، دکتر غلامحسین شکوهی، استاد احمد صافی، دکتر غلامعلی حدادعادل، آیت‌الله ابراهیم امینی، شهید محمدعلی رجائی، شهید محمدجواد باهنر، حجت‌الاسلام مصباحی مقدم و ... نقش و جایگاه این شورا را مضاعف ساخته است. این شورا اساس و ساختار بنیاد فرهنگ جدید معاصر ایران را به طور اعم و نظام آموزش نوین را به طور خاص به عهده داشته است.

برخی از چهره‌های ماندگار و تاثیرگذار شورای آموزش و پرورش

علی اکبر دهخدا

دهخدا را می‌توان مایه اعتبار شورای عالی ذکر کرد. وی یکی از رجال برجسته فرهنگ کشور است که یاد و نامش با لغت‌نامه دهخدا ماندگار شده است. ایشان از اولین جلسه شورا-به عنوان رئیس مدرسه عالی- به عضویت شورا درآمد. اما به نظر می‌رسد به دلیل اشتغالات علمی و کاری، نه تنها غیبت‌های طولانی داشت، بلکه در جلساتی هم که شرکت می‌کرد به ندرت اظهارنظری از وی ثبت شده است.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره‌های عضویت در شورای عالی
--------------------	------	-------	------------------------------

<p>به عنوان ریاست مدارس عالیہ (طبق ماده ۱۴ نظامنامه شورای عالی معارف) ۱۳۰۲/۴/۱۶-۳۱ اجطار سه جلسه غیبت در ج مستعفی و انتخاب مجدد در ج ۴۰-۱۳/۸/۱۳۰۲ خروج از عضویت در ج ۲۱-۳۱/۱/۱۳۰۴ به علت غیبت متوالی مجدد به عنوان رئیس مدرسه عالی حقوق در ج ۱۶۳- ۱۳۰۹/۲/۲ واگذاری حق رای خود به مدیرکل وقت وزارت معارف در ج ۲۸۸-۱۳۱۳/۸/۱ (براساس تبصره ماده ۸ نظامنامه در ج ۲۸۳- ۱۳۱۳/۶/۱۳)</p>	<p>۱۳۰۱/۷/۷</p>	<p>۱۰</p>	<p>میرزا علی اکبرخان دهخدا (۱۲۵۷-۱۳۳۴ش) لغت شناس سیاستمدار شاعر، روزنامه نگار، بانی و مولف لغت نامه دهخدا</p>
--	-----------------	-----------	--

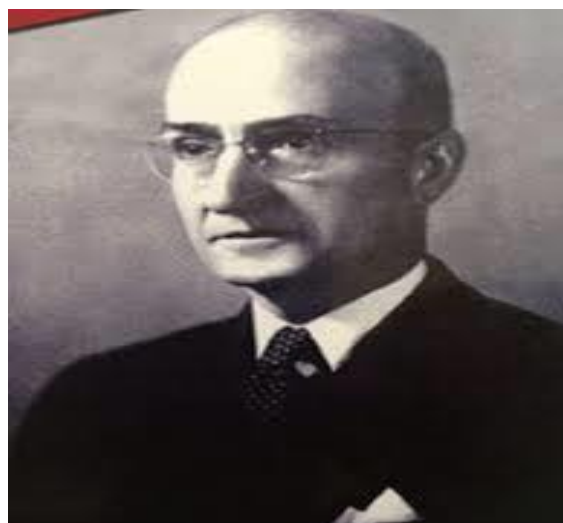
ملک الشعراى بهار

ملک الشعراى بهار از بزرگان معارف ایران معاصر است که خدمات بی شماری به تاریخ و فرهنگ این مرز و بوم کرده است. از آن جمله طی چندین دوره به عضویت شورای عالی معارف و فرهنگ درآمد که به اختصار ادوار فعالیت ایشان در این شورا به شرح ذیل ارائه می گردد:

بهار از جلسه ۶۵ شورای عالی معارف مورخ ۱۳۰۵/۱۰/۲۱ به عنوان عضو دانشمند به عضویت رسمی شورای عالی معارف درآمد. این عضویت تداوم داشت تا اینکه در جلسه ۲۴۰ شورا مورخ ۱۳۱۲/۴/۲۹ غلامحسین رهنما

با همین عنوان جایگزین ایشان شد. در سال‌های دهه بیست نیز بهار دو دوره به عضویت شورای عالی فرهنگ درآمد. نخست در جلسه ۴۵۰ مورخ ۱۳۲۱/۱۰/۱۳ و مرحله دوم از جلسه ۵۴۳ مورخ ۱۳۲۴/۱۱/۲۷ که به عنوان وزیر فرهنگ، ریاست شورا را به عهده گرفت. این عضویت بعد از پایان وزارتش در ۱۳۲۵/۵/۱۰ نیز تداوم داشت. تا اینکه در جلسه ۷۷۲ شورا مورخ ۱۳۳۰/۱/۲۵ دکتر عیسی صدیق جایگزین ایشان شد. یک هفته بعد از این تاریخ، بهار در اول اردیبهشت از دنیا رفت و در آرامگاه ظهیرالدوله به خاک سپرده شد.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی
محمدتقی بهار (ملک الشعرا) (۱۳۳۰-۱۲۶۵ ش) سیاستمدار، روزنامه نگار، شاعر، نویسنده، تاریخنگار، نماینده مجلس، وزیر فرهنگ، از موسسان جمعیت هواداران صلح، مدرس دارالمعلمین، ناشر روزنامه نوبهار	۶۵	۱۳۰۵/۱۰/۲۱	رسمی، (در ج ۲۴۰-۱۳۱۲/۴/۲۹ غلامحسین رهنما به عنوان عضو دانشمند جایگزین بهار شد). مجدد در ج ۴۵۰-۱۳۲۱/۱۰/۱۳ مجدد در ج ۵۴۳-۱۳۲۴/۱۱/۲۷ به عنوان وزیر فرهنگ در کابینه قوام به تاریخ ۱۳۲۴/۱۱/۲۵

علی اکبر سیاسی

علی اکبر سیاسی از وزرای تاثیرگذار فرهنگ و رئیس دانشگاه تهران در عصر پهلوی بود. وی بعد از تحصیل در مدرسه علوم سیاسی در زمره دانشجویان اعزامی به خارج رفت و در رشته علوم تربیتی در دانشسرای عالی فرانسه، فن معلمی را آموخت. پس از مراجعت در دانشسرای عالی و دانشکده ادبیات به تدریس پرداخت. سپس به

ریاست اداره تعلیمات عالیہ منصوب شد. بعد از شهریور ۲۰ عهددار وزارت فرهنگ گردید که در همین کابینه، لایحه تعلیمات اجباری را در مجلس به تصویب رساند. در تمام این دوران ریاست دانشگاه تهران و دانشکده ادبیات را به عهده داشت. سیاسی موفق شد دانشگاه تهران را از لحاظ اداری و مالی و آموزشی از وزارت فرهنگ مستقل کند. ایشان در کابینه بیات وزیر مشاور و در کابینه حکیمی در سال ۱۳۲۷ مجدداً عهده دار وزارت فرهنگ شد. ادوار عضویت سیاسی در شورا به شرح جدول ذیل است:

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی
دکتر علی اکبر سیاسی	۲۵۸	۱۳۱۲/۱۱/۴	معلم دارالمعلمین عالی، به عنوان عضو معلم شورا مجدد در ج ۴۴۶-۱۳۲۱/۶/۱۱ به عنوان وزیر فرهنگ مجدد در ج ۵۴۳-۱۳۲۴/۱۱/۲۷ به عنوان عضو رسمی مجدد در ج ۶۳۰-۱۳۲۶/۱۱/۳ به عنوان وزیر فرهنگ مجدد در ج ۸۲۲-۱۳۳۱/۱۲/۱۹ به عنوان رئیس دانشگاه تهران

اسماعیل مرآت

اسماعیل مرآت از وزرای معارف/ فرهنگ دوره پهلوی اول و اوایل پهلوی دوم بود که ابتدا در کابینه محمود جم در سال ۱۳۱۷ به عنوان وکالت وزارت معارف انتخاب شد، سپس در ترمیم کابینه مذکور و همچنین کابینه های

بعدی (متین دفتری و علی منصور) به وزارت فرهنگ رسید. برخی از اقدامات وی در دوره وزارتش عبارتند از: گسترش و رونق دارالمعلمین و دانشسراها، طبع کتاب برای دانشجویان، تصویب واژه‌های فرهنگستان در مجلس، تغییر عنوان وزارت معارف به وزارت فرهنگ، ایجاد رشته های ادبی، ریاضی و طبیعی برای سال ششم متوسطه بود. مرآت چندین دوره به شرح ذیل به عضویت شورای عالی معارف نائل آمد.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی
دکتر میرزا اسماعیل خان مرآت	۱۴	۱۳۰۳/۹/۴	عضو افتخاری مجدد در جلسه فوق العاده- ۱۳۰۴/۱/۲۲ مجدد در ج ۳۲۰-۱۳۱۴/۹/۴ به عنوان رئیس تعلیمات عالیه مجدد در ج ۳۷۱-۱۳۱۷/۵/۱۱ به عنوان کفیل وزارت معارف سپس وزیر فرهنگ از ۱۳۱۸/۶/۲۷ الی شهریور ۱۳۲۰

علی اصغر حکمت

در میان وزرای آموزش و پرورش که البته ریاست شورای عالی معارف/فرهنگ را نیز به عهده داشتند-طبق ماده ۶ قانون شورای عالی معارف- به جرات می توان ادعا کرد که علی اصغر حکمت تاثیرگذارترین رئیس شورا از

جهت گسترده‌گی تصمیمات، مصوبات، اقدامات و البته ارائه نظریات کارشناسانه در جلسات شورا بود. حکمت پیش از انتصاب به مقام وزرات، در سال ۱۳۰۴ به عنوان کفالت وزارت معارف منصوب شد. بعدها در دوره طولانی وزارت (۱۳۱۷-۱۳۱۲) موفق به پوست‌اندازی کیفی و کمی وزارت معارف شد. از جمله اقدامات وی: گسترش دوره‌های آموزشی، گسترش مرکز آموزشی، گستره جغرافیایی مدارس، بنیاد برخی نهادهای فرهنگی، کنگره‌های بزرگداشت ناموران فرهنگ ایران، بناهای یادبود آرامگاه‌های شاعران به نام ایران، تالیف و ترجمه و ... بود. همچنین از اقدامات ساختاری او در دوره وزرات می‌توان تاسیس دانشسراهای مقدماتی و عالی در سراسر کشور، تشکیل انجمن فرهنگستان ایران، تاسیس بنای موزه ایران باستان، تاسیس کتابخانه فنی برای مدرسین فنی، تاسیس دانشکده فنی، تشکیل کنگره فردوسی با دعوت از شرق شناسان، بنای دانشگاه تهران، نامگذاری مدارس خارجی به نام‌های ایرانی، تاسیس کمیته مدارس، تشکیل پیشاهنگی و تربیت بدنی را نام برد.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی
دکتر علی اصغر حکمت	۲۶۰	۱۳۱۲/۱۱/۱۸	کفیل وزارت معارف از ۱۳۱۲/۶/۲۶ الی ۱۳۱۳/۱۲/۴ سپس وزیر معارف تا ۱۳۱۷/۵/۱ از ج ۲۵۲-۱۳۱۲/۹/۱ جلسات به امضاء ایشان است

یحیی قراگوزلو

یحیی قراگوزلو در سال ۱۳۰۷ بعد از تدین به وزرات معارف منصوب شد. وی از زمره وزرایی بود که در دوره طولانی وزارتش (در سه کابینه مخبرالسلطنه)، فعالیت‌های گسترده‌ای در حوزه معارف شامل: قانون رسمیت مدارس ملی، قانون حفظ آثار ملی، استخدام سه استاد از آلمان (برای آموزش فنی و حرفه ای) و هفت استاد از فرانسه

طبق قانون استخدام معلمین از کشورهای خارجی، تقسیم مناطق معارف کشور به هفت ناحیه و انتصاب یک رئیس برای هر یک از آنها، افتتاح مدرسه موسیقی به ریاست علینقی وزیر، یکسان نمودن مواد آموزشی در سراسر کشور (کتب ابتدائی)، در اختیار قرار دادن بیمارستانی برای آموزش عملی دانشجویان مدرسه طب، استخدام دو پزشک جهت تامین سلامتی دانش آموزان مدارس، تاسیس اولین کودکستان به سبک جدید به عمل آورد.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی
یحیی خان اعتمادالدوله قرگوزلو	۱۰۱	۱۳۰۶/۱۱/۴	وزیر معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه، رئیس شورا-به مدت ۶ سال و ۶ ماه. وی در سال ۱۳۱۰ غلامحسن رهنما را به معاونت خود منصوب کرد.

سید محمد تدین

سید محمد تدین یکی از وزرای دوره پهلوی اول است. برخی از اقدامات وی عبارتند از: توسعه و تکمیل مدارس و اجرای قانون معارف اعم از لایحه تعلیمات عمومی و لایحه ورزش اجباری در مدارس، اعزام محصل به خارج از کشور (طبق مصوبه مجلس از خرداد ۱۳۰۷ سالی ۱۰۰ دانشجو به خارج اعزام شدند)، مسئولیت دو مدرسه تجارت و رنگری، کاهش مدت تحصیل متوسطه از چهار سال به سه سال، تلاش برای اخذ شهریه در مدارس. تدین در کابینه فروغی در سال ۱۳۲۰ مجدداً به مقام وزارت فرهنگ نایل شد که اقدام مهم وی در آن سالها، تقدیم دو لایحه مطبوعات و آموزش و پرورش اجباری به مجلس شورای ملی بود.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی

سیدمحمد تدین	جلسه اول	۱۳۰۱/۷/۷	نایب رئیس از ج ۷-۱۲/۹/۱۳۰۱ استعفاء در ج ۴۰-۱۳/۸/۱۳۰۲، در پی اختلاف نظر با فروغی وزیر معارف از ج ۶۶-۱۳۰۵/۱۱/۵ مجدد از ج ۲۵۸-۱۳۱۲/۱۱/۴ مجدد از ج ۴۳۳-۱۳۲۰/۹/۸ به عنوان وزیر فرهنگ
-----------------	----------	----------	---

دکتر عیسی صدیق

عیسی صدیق یکی دیگر از وزرای به نام فرهنگ بود. صدیق در سال ۱۲۸۹ وارد دارالفنون شد، سپس جزو دانشجویان اعزامی به خارج پذیرفته و در پاریس رشته ریاضی خواند. بعد از بازگشت در دوره وزارت معارف میرزا احمدخان بدر به عنوان بازرس مدارس انتخاب شد. در دوره وزارت نیرالملک به ریاست تعلیمات متوسطه وزارت معارف منصوب شد. همچنین در دوره وزارت تدین به ریاست تعلیمات عالیّه نایل گردید. مهم تر اینکه در وزارت قراگزلو مشاور وی در همه امور معارف شد. در بعد از شهریور ۲۰ در کابینه های فروغی، بیات و قوام عهده دار وزارت فرهنگ گردید. از وی چندین کتاب در باره تاریخ فرهنگ ایران و همچنین خاطراتش با عنوان «خاطرات عمر» باقی مانده است.

از اقدامات وی در شورا اینکه عیسی صدیق در دوران وزارتش، به عنوان وزیر فرهنگ در ج ۴۲۹-۱۳۲۰/۷/۲۱ در صدد احیای شعب شورا در شهرستانها برآمد. وی در این جلسه اظهار نمود: «این اجازه در سال ۱۳۰۶ به تصویب رسیده ولی تا کنون شعب تشکیل نشده، لذا آیین نامه ای در جلسه ۴۳۰ مورخ ۱۳۲۰/۸/۶ بر اساس بخش

آخر ماده سوم قانون تاسیس شعب شورای عالی فرهنگ در مرکز استانها تصویب شد که بر اساس آن با تقسیم شهرها به سه دسته درجه اول با ۹ نفر عضو، درجه متوسط با ۷ نفر عضو و درجه کوچک با ۵ نفر عضو تشکیل گردد.» البته طبق ماده ۱۴ قانون شورای عالی معارف - ۲۰ حوت ۱۳۰۰- نیز مقرر شده بود «شعب این شورا مطابق قانون مخصوص در مراکز ایالات و ولایات دایر خواهد گردید.» در همین قانون یکی از وظائف شورا تهیه نظام نامه برای شعب ایالات و ولایات و همچنین اختیار تجدید نظر در احکام صادره شوراهای معارف ایالات و ولایات» ذکر شده است.

نام و نام خانوادگی	جلسه	تاریخ	دوره های عضویت در شورای عالی
دکتر عیسی صدیق	۳۲۲	۱۳۱۴/۱۰/۳۰	رئیس دانشسرای عالی به عنوان رئیس مدرسه عالی مجدد به عنوان وزیر فرهنگ در ج ۴۲۷-۱۳۲۰/۷/۸ مجدد به عنوان وزیر فرهنگ در ج ۴۷۳-۱۳۲۲/۱۰/۶ مجدد به عنوان وزیر فرهنگ در ج ۵۰۴-۱۳۲۳/۹/۱۸ مجدد به عنوان وزیر فرهنگ در ج ۶۱۸-۱۳۲۶/۵/۲۴ مجدد به عنوان عضو رسمی جایگزین ملک الشعرا بهار در ج ۷۷۲-۱۳۳۰/۱/۲۵ در ج ۹۹۸-۱۳۳۹/۸/۳ به عنوان وزیر فرهنگ مجدد از ج ۸۶-۱۳۵۱/۲/۱۰

آیت الله ابراهیم امینی

- ۱- اعلام عضویت در شورا به عنوان مجتهد جامع الشرایط با معرفی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم و تایید شورای نگهبان قانون اساسی در جلسه ۲۳۶ مورخ ۱۳۶۰/۲/۶
- ۲- حضور در جلسات شورا: از جلسه ۲۳۹ مورخ ۱۳۶۰/۲/۲۷ الی جلسه ۲۴۶ مورخ ۱۳۶۰/۵/۲۵ (تعداد جلسات ۸ جلسه)
- ۳- غیبت در جلسات شورا: از جلسه ۲۴۷ مورخ ۱۳۶۰/۶/۱ الی جلسه ۳۱۹ مورخ ۱۳۶۲/۸/۴ (به مدت ۲ سال و ۳ ماه)
- ۴- جایگزینی آیت الله رضوانی به عنوان مجتهد جامع الشرایط معرفی از سوی شورای نگهبان از جلسه ۳۲۰ مورخ ۱۳۶۲/۸/۱۸

سیدمحمد کاظم نائینی

فعالیت و عضویت سید کاظم نائینی در شورای عالی آموزش و پرورش به شرح ذیل می باشد:

۱- اولین جلسه حضور: جلسه ۱۸۴ مورخ ۱۳۵۸/۱۲/۲۶.

- سپس حضور در جلسات بعدی شورا به عنوان مدیرکل دفتر تحقیقات و برنامه ریزی درسی

- اظهارات کارشناسانه در خصوص مسایل مبتلابه آموزش و پرورش

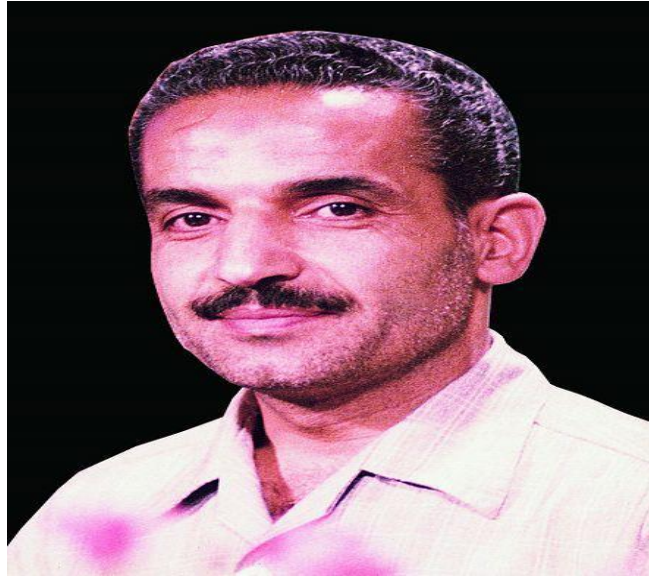
- ارائه گزارش های مستمر در جلسات شورا از اقدامات و فعالیت های دفتر تحقیقات و برنامه ریزی درسی

۲- استعفاء از مدیرکلی دفتر تحقیقات و برنامه ریزی درسی و در نتیجه منتفی شدن عضویت ایشان در شورای

عالی از جلسه ۲۵۱ مورخ ۱۳۶۰/۱۲/۲

به این ترتیب مدت دو سال ۱۳۵۹ الی ۱۳۶۰ عضویت کامل شورا داشته و نقش مهمی در مذاکرات ایفا کرده

است.

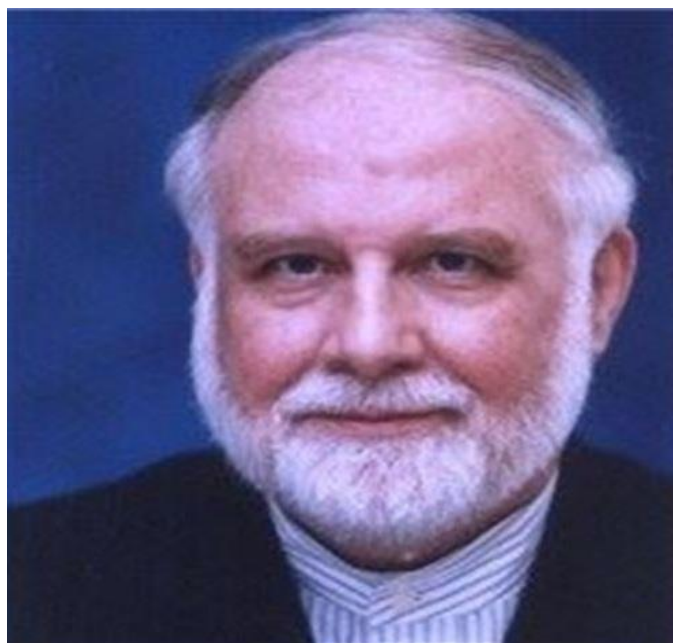
شهید محمدعلی رجایی

شخصیت دیگری که م رئیس شورا، مشاور وزیر و وزیر آموزش و پرورش شد، شهید محمد علی رجایی بود. سوابق آن مرحوم نشان می دهد که علاوه بر دغدغه های فرهنگی، در مبارزات سیاسی قبل از انقلاب هم نقش داشت. ایشان حتی در دوران تدریس ریاضی در دبیرستان ها و از جمله مدرسه کمال نارمک، سعی در افزایش آگاهی سیاسی دانش آموزان داشت. ایشان بعد از انقلاب علی رغم زمان کوتاه در سمت های مشاور وزیر و سپس وزارت، نقش مهمی در آموزش و پرورش ایفا کرد. هرچند از همان آغاز عضویت شورا را به عهده نداشت، ولی بعدها چه در دوران عضویت شورا و سایر مسئولیت های فرهنگی، برای جایگاه تربیت معلم اهمیت زیادی قائل بود و همواره در همه مسایل آموزش و پرورش به بحث و بررسی می پرداخت و برای این منظور جایگاه سیاست گذاری کلان و تاثیرگذار شورا را مورد تاکید قرار می داد. لذا در زمان وزارت او، هم دبیرکلی شورا و هم سایر پست های جدید دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب رسید، به طوری که همواره از این شورا حمایت می کرد. در همین مدت کوتاه عضویت وی در شورا- شاید کمتر یک سال- ما همیشه ناظر و شاهد ساده زیستی او بودیم. ایشان بعد از وزارت به نخست زیری رسید که در انفجار معروف نخست وزیری شهید شد

دکتر محمد جواد باهنر

از شخصیت‌های بسیار تاثیرگذار و دلسوز دیگر که مدتی عضو شورای عالی آموزش و پرورش و بعدا نیز به وزارت رسید، شهید باهنر بود. دکتر باهنر بسیار منظم در جلسات شورا شرکت و غالبا ایده های مهمی طرح می کرد. علاقه و سوابق او به آموزش به سال‌های قبل از انقلاب با نگارش کتب دینی درسی به عنوان کارشناس تعلیمات دینی برمی گشت. او اینک بعد از انقلاب با فرصت پیش آمده در صدد برآمد به این عرصه اهتمام بیشتری بورزد. دکتر باهنر به اثربخشی تعلیم و تربیت ایمان داشت و چون خود کارشناس و صاحب تالیفاتی در این خصوص بود، در صدد بهسازی وضع آموزش و پرورش برآمد. ایشان در این راستا، بارها طرح ها و پیشنهادات درخور توجهی ارائه داد، که در دستور کار شورا قرار گرفته و مورد بررسی واقع می شد. از سوی دیگر با شناختی که از صاحب نظران برجسته تعلیم و تربیت داشت، دائما از همکاری و مشاوره با آنان بهره مند می شد.

دکتر حسن حبیبی

یکی از شخصیت‌هایی که در آستانه پیروزی انقلاب در نگارش قانون اساسی نقش داشت و همچنین مطالعات گسترده‌ای در زمینه مباحث بومی فرهنگ و آموزش و پرورش نوین ایران از جمله شورای عالی معارف و شورای عالی فرهنگ به عمل آورد، دکتر حبیبی بود. ایشان از همان اواسط سال ۱۳۵۸ به عضویت شورای عالی آموزش و پرورش در آمد و مدتی بعد هم که وزیر علوم شد، حضورش در جلسات شورای عالی تداوم یافت. آن مرحوم به علت تسلطی که به مباحث حقوقی از یک سو و آیات قرآن از سوی دیگر داشت، به درخواست شورای عالی، ماموریت یافت تا درباره اهداف آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران به مطالعه بپردازد. حاصل کار او در بیش از ۲۰ صفحه، با استناد به آیات قرآن، پایه و اساس مطالعات بعدی در این خصوص شد. پژوهش دکتر حبیبی فضای جلسات شورا را به سوی مباحث بنیادی سوق داد. کما اینکه ایشان به دلیل تجارب جهانی در دوران تحصیل در اروپا از یک سو و اطلاعات تاریخی از مباحث سنت و تجدد و علم و فرهنگ بومی و مذهبی، به نوعی در جایگاه یک صاحب نظر برجسته و الگو ایفای نقش می‌کرد.

دکتر غلامحسین شکوهی

ایشان افتخار اولین وزیر آموزش و پرورش در دولت مرحوم مهندس بازرگان را به عهده داشت. از همان ابتدا تشکیل شورا، نخست به عنوان عضو و مدتی بعد در جایگاه ریاست، نقش درخشانی در شورا ایفا کرد. دکتر شکوهی درجه استادی در تعلیم و تربیت از کشور سویس داشت و دارای تالیفات متعددی در ریاضیات و علوم تربیتی و فلسفه تعلیم و تربیت بود. علاوه بر تدریس، ریاست دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران را نیز به عهده داشت. سوابق دکتر نشان می‌دهد، ایشان فارغ التحصیل دانشسرای مقدماتی بیرجند بوده و مدتی در روستاها به تدریس پرداخته است. بعدها با ورود به تحصیلات دانشگاهی به دلیل شاگرد ممتازی موفق شد، تحصیلات عالی خود را از طریق بورس تحصیلی در داخل و خارج از کشور طی کند.

حضور دکتر شکوهی در شورا به علت تخصص و مطالعات گسترده‌اش، بسیار مغتنم بود. او از طریق رای گیری و توسط اعضای شورا به ریاست شورا انتخاب گردید. مهم‌ترین کاری که در شورای عالی آغاز نمود، تحلیل وظایف شورا، نقش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در آموزش و پرورش، بستر سازی تحول آموزش و پرورش و نگارش اهداف آموزش و پرورش با عنایت به چهار اصل: رابطه انسان با خدا، رابطه انسان با خود، رابطه انسان با جامعه و بالاخره رابطه انسان با طبیعت بود. براساس همین طرح در سال‌های ۵۸-۵۹ نشریه داخلی تحت عنوان «هدف‌های آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران» را چاپ و منتشر نمود. ایشان غالباً در جلسات شورا ایده‌های جالب مطرح می‌کرد، از آن جمله تاکید ویژه‌ای بر طرح معلم چند پیشه در روستاها داشت و معتقد بود معلمی که به روستا اعزام می‌شود باید نقش‌های متعددی را که مورد نیاز روستاییان است، ایفا کند. معلم نه تنها برای سوادآموزی بیسوادان تلاش کند، بلکه برای توسعه فرهنگی روستا نیز اهتمام ورزد. وضع

بهداشت را سروسامان بخشد و حتی برای بهسازی امور کشاورزی و دامداری و سایر مشاغل روستاهی نیز همت گمارد، به گونه‌ای که نماینده چند وزارتخانه در روستا باشد.

دکتر شکوهی همچنین درباره کمیسیون‌های شورا، وظایف و نقش اعضای شورا، نحوه دریافت اطلاعات از صاحب نظران و بسیاری موارد دیگر، ایده‌های نوینی ارائه می‌داد. او با طرح مسایل آموزش و پرورش در شورا، به آسیب شناسی نظام آموزشی در گذشته پرداخت، به طوری که تا زمانی که ریاست این شورا را به عهده داشت، مباحث شورا را کاملاً به عرصه‌های علمی و مبتنی بر تفکر سوق داد. دکتر شکوهی حتی بعد از کناره‌گیری از آموزش و پرورش، همواره ارتباط علمی خود را با این وزارتخانه حفظ کرد، به طوری که امروزه بسیاری از دست اندرکاران تعلیم و تربیت کشور افتخار شاگردی این استاد را دارند.

استاد احمد صافی

حلقه واسطه شورا از قبل به بعد انقلاب: نقش و اقدامات استاد احمد صافی در شورای عالی آموزش و پرورش به دو دلیل حائز اهمیت است. یکی اینکه ایشان به اتفاق دکتر یدالله سحابی به گونه‌ای حلقه واسطه شورای عالی قبل از انقلاب به بعد از انقلاب محسوب می‌شوند. زیرا فقط این دو عضو در شورای عالی آموزش و پرورش بعد از انقلاب مجدداً حضور یافتند. دوم اینکه که از این دو، استاد صافی در جایگاه دبیر شورای عالی آموزش و پرورش و ریاست دبیرخانه آن - از اواخر سال ۱۳۵۵- ایفای نقش کرده بود. دوره‌ای که با شروع وقایع سال ۱۳۵۶ و به ویژه سال بعد، با تغییر مکرر کابینه‌ها و در نتیجه تغییر چندین وزیر آموزش و پرورش، وزرا فرصت چندانی برای تعیین اعضای جدید شورا و تشکیل جلسات به دست نمی‌آوردند و در ظاهر شورا دچار فترت شده بود،

ولی دبیرخانه آن فعال بود و چند جلسه‌ای هم برای رسیدگی به برخی مطالبات اضطراری تشکیل داد و چندین مصوبه هم داشت. تا اینکه چند ماهی بعد از پیروزی انقلاب، استاد صافی با عنایت به آن سابقه و تجربه درصدد احیای شورا برآمد. لذا ایشان نقش بی‌بدیلی در احیای مجدد شورا به عهده گرفت.

کما اینکه تشکیل اولین جلسه شورا- ج ۱۶۱ مورخ ۱۳۵۸/۷/۸- در بعد از انقلاب در دفتر دکتر سحابی- به نقل از دکتر صافی به علت مسائل امنیتی- در مقام وزیر مشاور در امور تعلیمات و تحقیقات، و به ریاست محمدعلی رجایی کفیل وزارت آموزش و پرورش نیز نشان از نقش ویژه دکتر دارد. استاد صافی نقل کردند علت تشکیل جلسات در دفتر کار دکتر سحابی به دلیل مسائل امنیتی بود. زیرا ساختمان وزارتخانه آموزش و پرورش در پی اعتراضات و تجمعات پی‌درپی معلمان، دانش‌آموزان و حتی کارکنان برخی بخش‌ها ناامن شده بود.

به هر حال جهت درج و ماندگاری اقدامات این دو شخصیت برجسته، بخشی از خاطرات استاد صافی که در گفتگویی با نگارنده مطرح کردند، به شرح ذیل ارائه می‌شود. با این توضیح که خاطرات ایشان از برخی شخصیت‌های تاثیرگذار در شورا نظیر شهید باهنر، مرحوم سحابی و حتی دکتر غلامحسین شکوهی و شهید رجایی با عنایت به نقش آنان در قبل از انقلاب نیز می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. (برای اطلاعات بیشتر، رک به: خاطرات تاریخ شفاهی استاد صافی از شورای عالی آموزش و پرورش، در مرحله تدوین)

«این جانب توفیق یافتم در سال‌های نخست بعد از انقلاب به عنوان دبیرکل این شورا انجام وظیفه نمایم. دکتر غلامحسین شکوهی وزیر وقت آموزش و پرورش با آرای اعضا به عنوان اولین رئیس شورا انتخاب گردید و هدایت جلسات آن را بر عهده گرفت. اعضای شورا از رجال برجسته و صاحب نظران تعلیم و تربیت و بعضاً مقامات بالای فرهنگی و سیاسی بعلاوه چند تن از مدیران مدارس و بالاخره تعدادی از اساتید دانشگاه طی ضوابطی انتخاب گردیدند، به طوری که شخصیت‌هایی نظیر: شهید رجایی، شهید باهنر، مرحوم حسن حبیبی، دکتر یدالله سحابی، مهندس بنی‌اسدی، آیت‌الله ابراهیم امینی، حجت‌الاسلام علی اکبر حسینی، مرحوم گلزاده غفوری و برخی صاحب نظران تعلیم و تربیت در این شورا عضویت داشتند. از میان این اعضا فقط مرحوم سحابی مدتی قبل از انقلاب- در دوره دکتر مصدق- عضویت شورا را به عهده داشت.

دبیران کل و مسئولین دبیرخانه شورای عالی از سال (۱۳۴۷ تا سال ۱۴۰۱ ه.ش)

نام و نام خانوادگی	سمت	سال های مسئولیت
آقای عبد..توکل	رئیس دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	۱۳۴۷
آقای اسماعیل پایا	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	۱۳۴۷
آقای شکر ا.. نجفی	رئیس دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	۱۳۴۷ تا ۱۳۵۰
آقای حسن یعقوبی نژاد	رئیس دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	۱۳۵۰ تا ۱۳۵۲

۱۳۵۳ تا ۱۳۵۲	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای محمد علی غروی
۱۳۵۴ تا ۱۳۵۲	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای عزیزا .. کامیاب
۱۳۵۷ تا ۱۳۵۴	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای محمد علی غروی
۱۳۵۹ تا ۱۳۵۸	مدیرکل دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای احمد صافی
۱۳۶۱ تا ۱۳۵۹	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای احمد صافی
۱۳۶۲ تا ۱۳۶۱	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای محمد حسین اقارب پرست
۱۳۷۰ تا ۱۳۶۲	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای جعفر محقق هرنندی
۱۳۷۱ تا ۱۳۷۰	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای حسین توکلیان
۱۳۷۱	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای مهندس حبیب ا .. بی آزار
۱۳۷۶ تا ۱۳۷۱	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای عباس هزاوه
۱۳۸۲ تا ۱۳۷۶	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای مهندس هادی عزیز زاده
۱۳۸۳ تا ۱۳۸۲	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای مهدی نوید ادهم
۱۳۸۴ تا ۱۳۸۳	سرپرست دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش	آقای جعفر افقهی
۱۳۸۷ تا ۱۳۸۴	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای دکتر بهرام محمدیان
۱۳۹۸ تا ۱۳۸۷	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای مهدی نوید ادهم
۱۳۹۸ تا کنون	دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش	آقای دکتر محمود امانی تهرانی